

L'educació de les arts II

**Els llocs de les arts:
Escola, Transversalitat
i Xarxes.**

Índex

Introducció	3
Escola cooperativa El Puig (Esparraguera) “Tots tenim un lloc”	4
Escola Miquel Bleach (Barcelona) i Museu Nacional d’Art de Catalunya. Escoles Tàndem. Projecte «Creixem amb l’art!”	8
Institut Moisès Broggi (Barcelona) i Centre d’Art Contemporani Fabra i Coats. Projecte “Com sona la ciutadania a...?”	12
Escola TretzeVents Waldorf-Steiner (Sant Cugat del Vallès). El treball de les arts a l’educació secundària	16
Escola Dovella (Barcelona). Actualització del Projecte Educatiu de Centre	20
Institut-Escola Les Vinyes (Castellbisbal). Els petits artistes i “Intervenim Castellbisbal”	24
4 mirades sobre l’espai i les arts en l’aprenentatge	29
Jornades i taules de debat	34

Introducció

Aquesta segona edició de l'*Educació de les Arts* planteja un focus d'interès entorn a la noció del "lloc de les arts" i com aquest s'articula en el centre docent, generant transversalitat i treball en xarxa.

Els llocs de les Arts: Escola, transversalitat i xarxes pretén evidenciar com les arts poden ser una peça clau en l'escenari emergent d'innovació i transformació de l'educació a Catalunya, donant a conèixer centres educatius i projectes que articulen de manera singular i pròpia la seva relació amb les arts.

Aquest dossier fa una compilació dels projectes dels 6 centres educatius que es va presentar a la mostra del projecte del 4 de maig al 4 de juny del 2017, a partir de materials de procés, resultats i altres tipus d'informacions. Es tracta d'una aproximació a un conjunt divers de pràctiques, amb metodologies i processos distintius, però on es defineixen maneres de treballar que comparteixen punts en comú. Són pràctiques que neixen i es desenvolupen en diàleg amb la comunitat educativa i el seu entorn, amb els i les alumnes com a protagonistes actius de processos on es fa present una pràctica artística, que esdevé motor de canvi. En darrer terme, tots els projectes aquí presentats tenen vincles col·laboratius de menor o major intensitat amb xarxes educatives, com és el cas d'Escola Nova 21, Escoles Tàndem, Programa Magnet i centres educatius Waldorf o la Xarxa d'Instituts Innovadors de l'ICE-UAB. La mostra inclou un espai en procés, que es construirà a partir de les dinàmiques dels tallers que es proposen en el marc d'activitats que conformen el programa del l'Educació de les Arts II i l'accés als dossiers dels projectes que es van presentar a la primera edició.

+ informació i programa complet de tallers i activitats a:

www.artssantamonica.gencat.cat

www.colbacat.cat

www.interficies.net

#escola oberta
#idea transversal
#recerca
#conversa
#interacció
#pensament crític

Escola cooperativa

El Puig

Projecte

Tots tenim un lloc

En el projecte general d'escola un tema o idea transversal inspira cada any els processos de recerca que tot l'alumnat fa en col·laboració amb diferents artistes i la seva obra

Cada any / Trimestral
Curs 2016-17 / 1r de primària

L'Escola El Puig (Esparreguera) vol que la seva sigui una escola oberta, que observa, dialoga i interacciona amb tot allò que passa al seu voltant, connectada amb la realitat que viu, reflexiva, crítica i, a la vegada, inconformista.

Una escola que vol que els nens i nenes esdevinguin capaços de moure's –que no adaptar-se– en un món canviant, que ells i elles puguin ser els impulsors de canvis i transformacions que portin cap a un món millor.

Des d'aquesta perspectiva, l'art esdevé un encreuament de sabers i llenguatges que conviuen, es relacionen, treballen junts. També és una manera d'entendre el món des d'una experiència estètica. Integrar dins el procés d'aprenentatge els diferents llenguatges artístics permet explorar múltiples aspectes del coneixement, donar lectures diferents del món, generar curiositat...

Cada curs encetem recerques al voltant d'una temàtica amb tots els nens, nenes i mestres de l'escola. Enguany, els canvis i transformacions han estat el motor de les investigacions dels infants. L'art intervé de diferents maneres: pot ser-ne el punt de partida, a vegades el procés de treball de l'artista els porta a ells a treballar-hi, o es poden trobar amb l'artista a mig trajecte...

“Tots tenim un lloc” és un projecte d'investigació dels nens i nenes de 6 anys sobre els orígens de les persones, les semblances amb els membres de la família... El projecte avança al voltant de les converses entre tots els membres que prenen part en el procés de recerca. Converses obertes a les aportacions que, des de tots els àmbits, pot fer qualsevol persona que s'hi senti involucrada. El diàleg obre sempre noves vies, i acull les inquietuds, les experiències i els coneixements de cadascú. En aquest cas, a la “conversa” s'ha convidat la ceramista Isabel Barba Formosa.

L'Isabel Farnosa mostra la tècnica del pessic per fer l'escultura col·lectiva

Com es desenvolupa el projecte

Una de les feines que tenim com a mestres és crear, dissenyar, triar contextos o situacions que generin diàleg: amb un mateix, amb els altres, amb el món. Els contextos han de ser propostes obertes a l'imprevist. Aquest escoltar l'inesperat, no el que s'espera escoltar, és la part més difícil (i, alhora, apassionant) de dur a terme. Justament per això busquem punts d'inici, propostes per engegar, però sempre deixant en blanc o obert el desenllaç, decidint el camí fent camí.

D'aquests contextos en sorgiran conflictes que actuaran de motor i generaran nous diàlegs que ens portaran nou coneixement. Aquest marc acull preguntes que han de crear el desig d'indagar, per portar-nos no només a trobar respostes, sinó també a generar noves preguntes, més riques i profundes encara.

D'aquest coneixement, a l'escola en tenim una concepció determinada: no es reproduïx sinó que es genera; té múltiples entrades i sortides, connexions i recorreguts; no és lineal, no hi ha un disseny previ, es construeix a partir d'encadenaments; es necessita detectar o identificar les diferents versions sobre els fets o els fenòmens per poder prendre decisions (mirades des dels diferents àmbits / "assignatures").

També tenim una determinada concepció del temps. Temps perquè hi hagi procés (no és només important on arribem, sinó com hi arribem, a més riquesa en el procés més qualitat de l'aprenentatge); perquè es puguin crear diferents dinàmiques entre les persones, els grups, les famílies, etc. i es donin connexions de sabers; per poder aprofundir-hi de la mà dels experts; per gestionar les informacions, deixar reposar, reflexionar, és a dir, per passar de la informació al coneixement, i per compartir i comunicar les recerques.

Procés de recerca sobre la nostra sang amb persones, processos i pràctiques creatives

Els encadenaments de "Tots tenim un lloc"

En el cas del projecte "Tots tenim un lloc", la pregunta motor ha estat: D'on ve la nostra sang? Ens hi apropem des de múltiples aspectes: com és la sang, quanta en tenim, per on s'escampa, com ens passa dels pares a nosaltres...

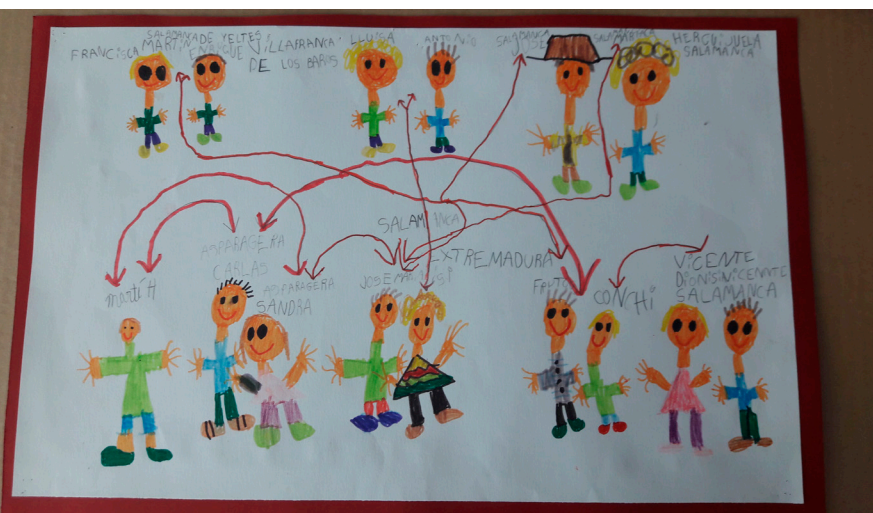
Ens estem preguntant "De quins indrets del món és la sang que corre per les nostres venes". Aquesta pregunta obre camins en la nostra recerca i té a veure, també, amb els orígens de les nostres famílies. Les nostres recerques acaben fent un bon pòsit de coneixements i sabers ben diversos: des de la ciència, la cultura, la filosofia, la societat i les relacions, l'art...

Després de visitar la Facultat de Medicina i parlar amb el professor Joan Clària sobre tot el què volem saber de la sang i la família, ens mirem l'obra de la ceramista Barbaformosa i hi descobrim el què a nosaltres ens sembla una altra manera de representar famílies: les semblances i relacions entre les peces, de manera que formen una sola obra. Cadascuna té les seves singularitats i, alhora, aspectes comuns que les fan del mateix grup, del mateix ramat, del mateix equip... de la mateixa família.

Contactem amb ella i la convidem a compartir les seves idees i a treballar plegats. Durant la conversa amb el Xema Vidal, professor de l'escola Massana, i la Isabel Barba Formosa, ens fixem en les formes, les textures, els colors, les semblances, les diferències entre les peces que ens porta ella. Treballem amb l'artista. Descobrim com el contacte amb la terra, el fang i la ceràmica dóna forma a una manera de representar la idea de grup de persones. Ens ensenya a fer sèries de bols que formaran una família.

Escultura produïda per la recerca.

Arbres genealògics.

+ informació

Escola El Puig
www.escolaelpuig.cat

Xarxa Escola Nova 21

L'Escola El Puig és membre de la Xarxa Escola Nova 21, xarxa digital de docents de les escoles i instituts que formen part del programa Escola Nova 21.
xarxaescolanova21.cat

El programa Escola Nova 21 impulsa un procés de treball conjunt entre escoles, comunitat educativa, administracions públiques, entitats, universitats i institucions internacionals. Un procés que ajudi a dibuixar les claus que permetin moure'ns cap a l'objectiu conjunt d'un sistema educatiu avançat.
www.escolanova21.cat

#transformació
#projecte col·laboratiu
#escola-museu
#escola inclusiva

Escola Miquel Bleach i Museu Nacional d'Art de Catalunya Projecte Tàndem

Un projecte de partenariat amb una institució d'art com a recurs per transformar una escola d'alta complexitat

Curs 2013-14 – curs 2015-16
Comunitat educativa

En aquest context, l'art esdevé el motor dels projectes d'aula, d'escola i comunitaris. Les obres d'art i el patrimoni artístic serveixen per inspirar un procés de creació artística individual o col·lectiva i per conèixer el món que ens envolta. També són aptes per il·lustrar, motivar i enriquir l'univers visual de l'alumne al voltant del tema de recerca i com a font primària d'informació (l'obra d'art, per la seva complexitat, ens dona respostes a molts nivells diferents).

El projecte ha implicat la introducció de la metodologia de treball per projectes a l'aula i de la metodologia VTS (*Visual Thinking Strategies*, és a dir, Estratègies de Pensament Visual) amb les quals s'estimula l'expressió personal i la creativitat dels infants.

Aquesta col·laboració també ha facilitat la formació i assessorament del professorat, a més d'impulsar una acció comunitària amb la participació de les famílies, la col·laboració institucional i la creació de xarxes d'entorn. Per difondre el procés i els resultats del projecte s'ha creat el bloc i la revista *Creixem amb l'art*.

En aquest context, l'art esdevé el motor dels projectes d'aula, d'escola i comunitaris. Les obres d'art i el patrimoni artístic serveixen per inspirar un procés de creació artística individual o col·lectiva i per conèixer el món que ens envolta. També són aptes per il·lustrar, motivar i enriquir l'univers visual de l'alumne al voltant del tema de recerca i com a font primària d'informació (l'obra d'art, per la seva complexitat, ens dona respostes a molts nivells diferents).

El projecte ha implicat la introducció de la metodologia de treball per projectes a l'aula i de la metodologia VTS (*Visual Thinking Strategies*, és a dir, Estratègies de Pensament Visual) amb les quals s'estimula l'expressió personal i la creativitat dels infants.

Aquesta col·laboració també ha facilitat la formació i assessorament del professorat, a més d'impulsar una acció comunitària amb la participació de les famílies, la col·laboració institucional i la creació de xarxes d'entorn. Per difondre el procés i els resultats del projecte s'ha creat el bloc i la revista *Creixem amb l'art*.

Sessió de treball a les sales del MNAC.

Perquè es desenvolupa el projecte?

L'Escola Miquel Bleach és un centre educatiu amb una diversitat cultural extrema (98% d'alumnat de famílies immigrants en risc d'exclusió social). L'alumnat té dificultats per a l'adquisició de la llengua vehicular. Les famílies participen poc i es té una percepció de l'entorn social negativa. La matrícula és baixa; l'ensenyament, tradicional i amb un claustre sense formació artística. El projecte és una manera d'encarar la complexitat d'aquest entorn escolar.

Com es desenvolupa el projecte

A partir de la quotidianitat, l'art i el patrimoni, el territori i l'actualitat es creen treballs de recerca sobre un tema comú d'escola triat per l'alumnat. Cada grup classe, en funció dels seus interessos dins del tema escollit, inicia un procés de recerca a partir d'una pregunta generadora. Amb l'aplicació de la metodologia de treball per projectes, els alumnes viuen activament el seu aprenentatge. Aquests projectes de recerca es desenvolupen en un horari específic, tres dies per setmana i, dins dels mateixos, es dispensa una atenció especial a la interrelació entre els diferents llenguatges: arts plàstiques, música, literatura, dansa... Així com a la vinculació de l'art amb matèries aparentment més allunyades com la ciència o les matemàtiques.

D'altra banda, a través dels debats amb els propis referents i entre iguals fomentats per la metodologia VTS, es treballa amb l'art per estimular la inclusió, l'autoestima i millorar les capacitats comunicatives dels infants.

Les àrees d'influència del projecte han estat: la formació del professorat (tenint en compte que es parteix d'un claustre sense formació artística), l'organització del centre, l'acció comunitària i la comunicació. Aquests últims àmbits han estat molt importants per poder superar la percepció social negativa sobre el centre. Amb "Moments en família" i les "festes de cloenda" dels projectes, l'art i els alumnes es converteixen en mediadors de l'activitat amb les seves famílies. L'escola i el museu esdevenen espais de trobada on la comunitat educativa té oportunitat de comunicar-se i participar a través de propostes artístiques. L'art actua, aquí, com a eina de transformació social.

Treball sobre cuines.

Procés de construcció de materials.

Instal·lació de Nadal sobre la cursa dels Nassos. Desembre 2015.

Artefacte construït per la festa final del projecte Tàndem ,que mostra el treball sobre les curses de ciclistes. 2016.

Valoracions i continuïtats

La resposta als canvis que s'estan fent son palesos en l'increment de la matriculació i en la participació de les famílies que és molt més alta en els esdeveniments comunitaris: "Moments en família" i "festa de cloenda del projecte".

A través de la formació, els docents han anat enriquint el seu bagatge personal entorn de l'art i el paper que pot tenir en l'educació dels seus alumnes. Malgrat el ritme fort, la complexitat del projecte i la inestabilitat de la plantilla, en aquests tres anys el claustre ha guanyat en autonomia i en capacitat per reflexionar sobre les seves pròpies pràctiques... Malgrat això, cal aprofundir en la implementació del model de treball. El professorat necessita consolidar aquest nou rol de facilitador i, també, expandir el model del mètode VTS a d'altres pràctiques educatives.

Els docents són més capaços d'identificar socis culturals en el territori per col·laborar en els projectes. L'escola segueix col·laborant amb el Museu Nacional d'Art de Catalunya i amb d'altres museus, institucions i associacions del barri en funció del tema d'estudi. Els mestres continuen formant-se en educació artística i en la metodologia VTS.

Projecte cuines amb primària: el grup d'estudiants van representar un zoco, un mercat on s trobem els aliments de la dieta africana.

Cuiner
Projecte Cuines
Francine Domingo i Yash Yash
Classe de 4t
Febrer 2015
Gomaeva, paper i material reciclat

Cuiner
Projecte Cuines
Jiajie Lin i Yousri Jellab
Classe de 4t
Febrer 2015
Gomaeva, paper i material reciclat

Representacions de cuiners interculturals fet des de el projecte Cuines de la classe de 4 de primària.

Imatges de la Revista Cuines. Creixem amb l'art #01. Escola Miquel Bleach , juny 2015, i de la Revista Creixem amb l'art # 2 L'esport i els Jocs Olímpics. Escola Miquel Bleach juny 2016.

+ informació

Escola Miquel Bleach
escolamiquelbleach.org

Bloc del projecte
escolamiquelbleach.org/creixemamblart

Revista Creixem amb l'art!#01 Juny 2015
issuu.com/mnac/docs/revista_creixem_amb_l_art_2015__bai

Museu Nacional d'Art de Catalunya
www.museunacional.cat/ca/escoles-tandem
blog.museunacional.cat/tres-anys-de-tandem-lescola-i-el-museu-socis-en-educacio
blog.museunacional.cat/estrategies-de-pensament-visual

Escoles Tàndem

L'Escola Miquel Bleach és membre d'"Escoles Tàndem", un projecte educatiu innovador impulsat per Fundació Catalunya-La Pedrera on centres educatius, a través del partenariat amb institucions de referència del país, treballen conjuntament amb l'objectiu de fomentar l'èxit educatiu. Aquest projecte es basa en l'especialització curricular d'aquest centres en una matèria singular (música, ciències, audiovisuals...).

escolestandem.cat

#batxillerat artistic
#pensar
#fer
#reflexionar
#documentar
#mostrar
#comunicar
#expressar

Institut Moisès Broggi

Com sona la ciutadania a...?

A partir d'una exposició en un centre d'art, es generen dinàmiques de treball a l'institut que ajuden als alumnes-ciutadans a investigar i representar la diversitat de ciutadania, cultures i persones que configuren els seus barris i entorns més immediats

Curs 2016-17 / Equip docent de les àrees de Ciències Socials, Educació Visual i Plàstica, i Llengua Catalana, i l'alumnat corresponent a 3 grups classe de 1r d'ESO

Els projectes artístics de l'Institut Moisès Broggi (Barcelona) s'inicien el curs 2011-2012 i es generen des del potencial que l'art aporta a l'àmbit educatiu. D'una banda, es valora que l'art és una àrea de coneixement que afavoreix el treball interdisciplinari. D'altra banda, es busca explorar els molts punts de connexió que es poden establir entre el procés de creació i el d'ensenyament-aprenentatge. Pensar, fer, reflexionar, documentar, mostrar, comunicar, expressar... Es volen posar en primer terme processos que plantegen una nova manera d'entendre el currículum de les matèries i de posar en relació les diferents especialitats didàctiques. Primer, s'engega un estudi comparatiu del currículum de les diferents àrees de coneixement de secundària en relació amb la matèria de Visual i Plàstica, per veure les relacions i coincidències temàtiques. Els alumnes es consideren subjectes actius del procés d'aprenentatge, on el marc de treball cooperatiu entre alumnat i professorat comporta que aquest últim actuï com a facilitador i acompanyant.

El Broggi és un institut amb batxiller artístic que té moltes línies de treball experimental amb les arts en relació amb assignatures molt diverses i que, a més, fa una aposta per exposar i socialitzar els seus projectes al mateix espai, en forma d'un museu (MUPI). Al llarg del curs es treballa impulsant projectes i activitats paral·leles, coordinades amb altres departaments de l'institut i amb entitats externes com l'associació A Bao A Qu, el MACBA, la Fundació Miró o Fabra i Coats, Centre d'Art Contemporani de Barcelona. Amb Fabra i Coats i el seu Programa "Cohabitar-entre", durant el curs 2016-17, s'ha realitzat el projecte "Com sona la ciutadania?" amb l'objectiu de reflexionar, posar en comú i extreure conclusions al voltant del concepte de ciutadania, les seves diverses realitats i les diferents formes de representar-la. El projecte també permet prendre consciència dels diferents rols i tasques vinculats al muntatge d'una mostra.

Putja d'idees sobre llocs de la ciutat.

Exploracions al carrer.

Perquè es desenvolupa el projecte?

Aquesta proposta de treball educatiu i de ciutat es desenvolupa en el marc del Projecte Artístic i d'Innovació de 1r d'ESO. L'activitat forma part del projecte pedagògic i de proximitat "Teixir la ciutat", programa transversal de la segona fase de "Cohabitar entre-" de Fabra i Coats. A partir de l'exposició titulada "Desbordar la cultura" al Centre d'Art, on s'inclou el col·lectiu anglès *Ultra-Red* i el seu treball realitzat al *Center for possible Studies*, proposem un taller que s'activi a partir de la pregunta "Com sona la ciutadania a...?" (al teu barri, a la teva ciutat, a casa teva, etc.).

L'objectiu és reflexionar, posar en comú i extreure conclusions al voltant del concepte de ciutadania, les seves diverses realitats i les diferents formes de representar-la. També serà important fixar-se en totes les tasques que implica l'organització d'una exposició. El paper de l'Art és fonamental, donat que impregna totes les formes de representació i mostra dels continguts, així com les dinàmiques de treball i els entorns.

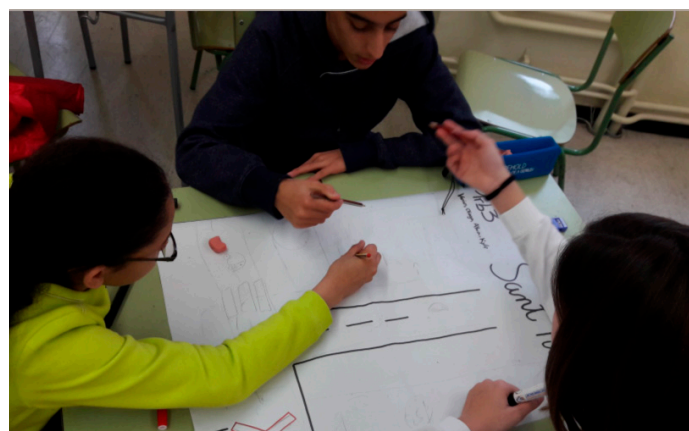
Entre d'altres coses, desenvoluparem actuacions com ara: un procés de reflexió col·lectiu dirigit sobre l'eix temàtic de la proposta; sortida a l'entorn immediat per tal de registrar sons i imatges associats amb la noció de ciutadania; generació de mapes col·lectius (conceptuals, sonors, gràfics, etc.); posada en comú de l'obra que anem produint a partir d'escenificacions i llenguatge del cos; visita a la Fàbrica de Creació, i realització de la instal·lació i la reflexió col·lectiva de cloenda de l'experiència.

Com es desenvolupa el projecte

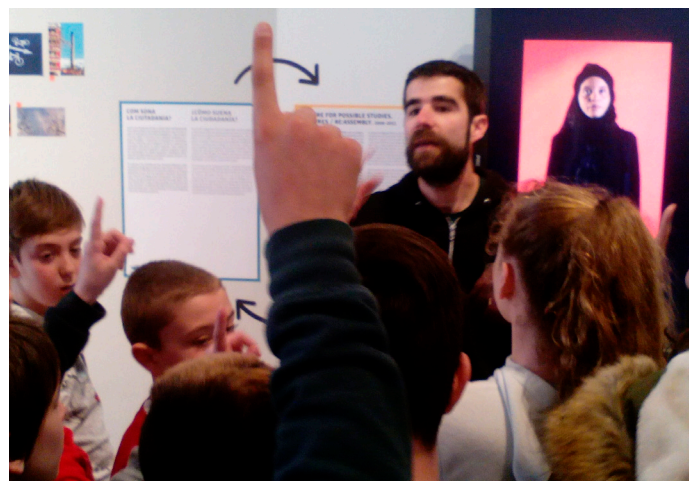
Els continguts els generen els propis alumnes, a partir dels seus registres, en un treball de camp que pretén recollir informació diversa que configuri diferents representacions del concepte de Ciutadania. És als ciutadans/alumnes a qui s'ha d'escoltar. Cada grup intentarà respondre a aquesta pregunta a partir de metodologies de treball cooperatiu i pràctiques artístiques de mapat col·lectiu, de passejos visuals i sonors, i d'activitats amb el cos. Durant el primer trimestre, l'equip docent i l'alumnat de l'Institut Broggi treballa qüestions i aspectes relacionats amb la identitat i l'entorn i, a partir del segon trimestre, es desenvolupa el taller.

La proposta de treball del taller inclou sessions de treball i formació amb l'equip docent (2 trobades de disseny i diàleg). Després, durant un mes intensiu, es fan 5 sessions de 3 hores amb l'alumnat, la participació de l'equip docent i l'equip de "Cohabitar entre-". Aquestes sessions es porten a terme en diferents espais, de les aules de l'institut a l'espai públic, a partir de comissions de treball en grups mixtes, amb fotografies, enregistraments de sons, paisatges urbans, entrevistes i registres gràfics d'espais significatius dels grups.

Per últim, es fa una jornada final al Centre d'Art, on es mostren els diversos materials produïts (mapes, fotografies, cartografies sonores), i es porta a terme una acció de cloenda i una presentació dels resultats. El projecte continua, després, a l'Institut com un projecte integrat en el centre educatiu, dut a terme per l'equip docent. També es programa una trobada, després de la finalització del taller, per avaluar el seu desenvolupament.

Elaboració de mapes.

Visita a la mostra Centre D'art Contemporani de Barcelona

On hem arribat

A la mostra al centre d'art es presenten els resultats en diferents formats, adaptats a cada entorn expositiu, alguns dels quals estan presents en aquesta mostra. També entenem per resultat totes les experiències (que han estat documentades fotogràficament), però que no formen part de la mostra final (com per exemple les escenificacions performatives).

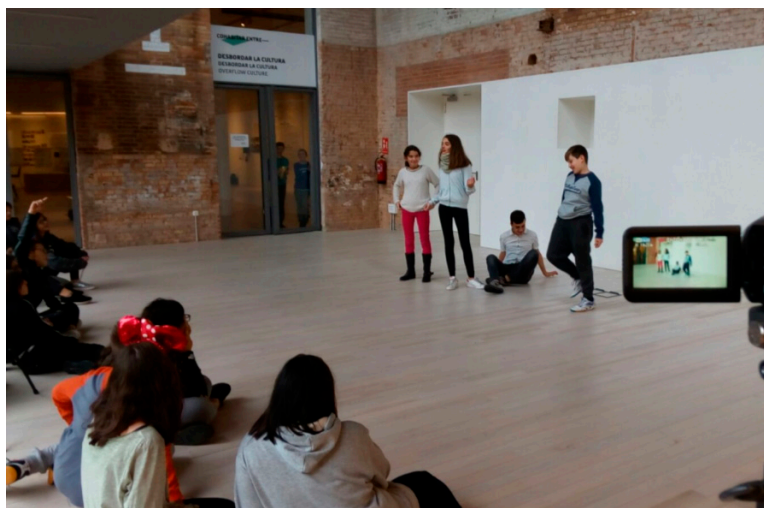
Mapa visual i de sons del barri en la mostra Desbordar la Cultura del Centre d'Art.

Detall de Mape del barri.

Mapes i arxius del projecte en la mostra.

Performances al centre d'art.

+ informació

Institut Moisès Broggi
institutbroggi.org

Programa Magnet

L'Institut Moisès Broggi és membre del programa MAGNET, impulsat per la Fundació Jaume Bofill en col·laboració amb el Departament d'Ensenyament i l'Institut de Ciències de l'Educació de la UAB, que té per objectiu acompanyar els centres educatius en el desenvolupament d'un projecte innovador i de qualitat en aliança amb institucions culturals i científiques de referència.
www.fbofill.cat/projectes/magnet-aliances-lexit-educatiu

#voluntat
#esforç
#motivació
#interès
#transformació
#experimentació
#descoberta
#confiança
#frustració
#decepció
#il·lusió
#alegria
#ritme
#sentit

Tretzevents Waldorf- Steiner. Escola de secundària

El treball de les arts a l'educació secundària

El treball de les arts suposa un repte que exercita la voluntat i que, aplicat a l'educació secundària, en aquest centre ajuda als i les joves a convertir-se en adults més creatius i lliures, amb una vida més plena

**Períodes específics d'arts 4h a la setmana
durant tot el curs / Alumnat d'educació
secundària obligatòria**

L'Escola Tretzevents Waldorf-Steiner (Sant Cugat del Vallès) entén la branca artística com la més complexa perquè demana de l'alumne presència, afany, paciència, precisió... La finalitat no és que esdevinguin artistes, és una experiència de llibertat i de superació on s'avalua, també i sobretot, el procés amb què afronten les matèries artístiques.

La pràctica artística es veu com una oportunitat per superar dificultats, treballar amb la individualitat, potenciar els interessos i la instrucció polifacètica en els alumnes. Per altra banda, l'esforç de la creació artística demana la participació activa de la totalitat de l'alumne, és una activitat plena, d'alt interès humà.

Experimentar la transformació de la matèria pot, també, fer de mirall de la transformació del seu món anímic interior, tan variable. Es poden construir i crear objectes que els i les alumnes necessitin (un penjador de fusta, un bol, unes arracades, una cartera) o poden fer un objecte bell que faci més agradable l'entorn. El paper de l'art s'exemplifica amb el treball que els i les alumnes fan sobre pedra.

L'art també està present transversalment en totes les assignatures i, per exemple, ajuda a treballar el gust per la bellesa en els quaderns de classe. Les il·lustracions que vivifiquen les classes més teòriques fan que l'alumne desenvolupi un gust diferent per la presentació dels treballs i per la feina manuscrita, presentant els continguts de manera que vagin de la vivència (observació, experimentació, creativitat) al concepte o a la llei i, d'altra banda, afavorint que els alumnes il·lustrin i facin seus els quaderns de treball (història, química, llengua, etc.). Només mitjançant un coneixement viu, és possible l'aprenentatge.

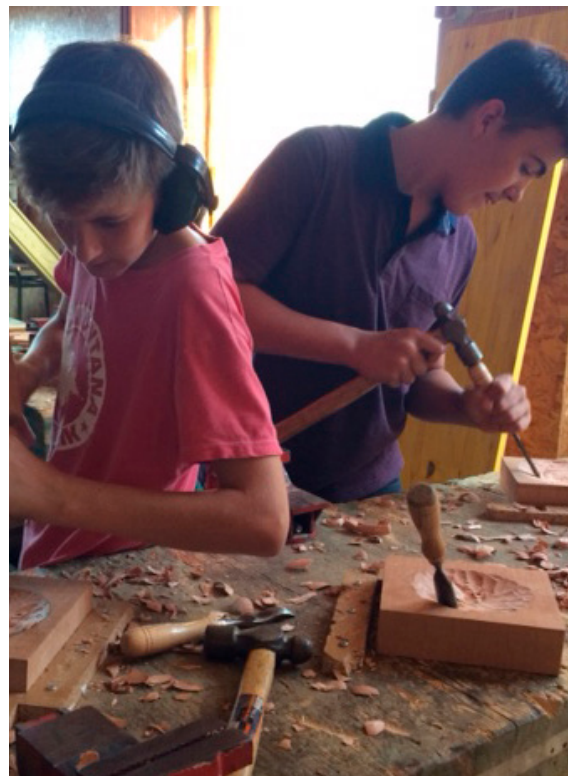
Els pares i mares tenen una gran implicació a través de comissions de treball o, des de la seva expertesa, en alguns tallers. Tant és així que, quan es va crear l'escola, entre famílies, mestres i un arquitecte es va fer un dels edificis d'auto-construcció.

Per què es desenvolupa el projecte?

Amb la pràctica artística, l'alumne aprèn la templança, la paciència i la constància que suposa el fet de mostrar, a través de la tècnica precisa i amb el suport material que es treballi, la idea que s'ha concebut. Per aquest motiu, el treball per períodes artístics permet la vivència d'un procés amb un doble camí. El primer camí sorgeix de l'alumne cap a la tècnica i el material (o suport artístic) escollit. El segon camí va a la inversa: des del material (les seves peculiaritats, la seva textura, la seva resistència, la seva duresa) cap a l'alumne. El pensar de l'alumne es troba a les seves mans, i les mans de l'alumne es troben amb el coure, la pedra, la fusta, el fang, el ferro, el feltre, el vímet... Apareix aleshores un factor que potser un jove encara desconeix: la manera com vol ser tractat el material que estem treballant. És el mateix batre el coure, que tallar la fusta? Com són les sensacions quan dono forma al fang? Té alguna cosa a veure amb el que senten les meves mans quan poleixo la pedra de talc? Pintar amb aquarel·la, traçar ombres amb un carbonet..., són experiències molt diferents (algunes fins i tot polars) que ensenyen al jove a trobar el gest adequat, que eduquen la voluntat i la seva expressió i que l'ajuden a trobar el com particular per fer realitat els seus ideals al món.

Podríem dir, tanmateix, que la pràctica artística va més enllà de les classes d'art. El mestre, en totes les matèries, prepara el context perquè el jove pugui observar, vivenciar, dialogar i formular preguntes que l'apropin a un nou concepte, a una nova teoria, a una llei desconeguda. Així, l'alumne pot sentir-se creador del seu propi coneixement, autor del seu propi aprenentatge. El mestre genera l'entorn, acompanya i es mostra atent a allò que emergeix de cada individualitat. És en aquest sentit que podem dir que hi ha un gest artístic implícit en la tasca del mestre, un gest que ha de ser generador sempre de quelcom nou dins l'aula.

Treball amb fusta.

Treball al telar.

Adalt: Taller d'autoconstrucció.

Abaix: Cistelleria.

Com es desenvolupa el projecte

Aquest camí de coneixement necessita temps, aprofundiment. És per això que organitzem el treball en períodes d'entre quatre i sis setmanes de durada (16-20 hores lectives). Aquest procés "d'immersió intensiva" en un material i una tècnica permet fer molts descobriments. Descobriments que s'esdevenen creant objectes reals, útils i bells.

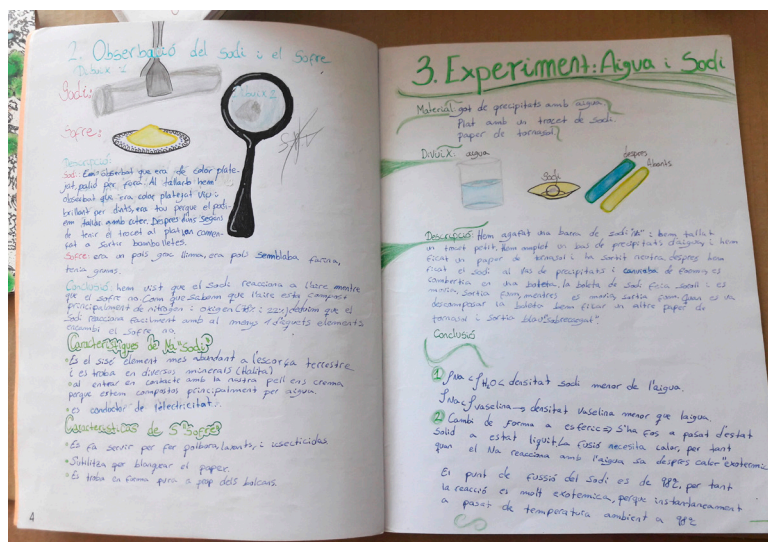
On hem arribat

Els joves de la nostra escola han elaborat projectes individuals (en són exemples els que es mostren en aquesta exposició) i col·lectius, alguns dels quals han romàs al centre (el cartell de l'escola està fet per alumnes de 4t durant un període de forja de 24 hores lectives). A més, han arribat per ells mateixos a la comprensió de molts dels conceptes, fet que els converteix en joves que es formulen preguntes. En el fons, hi ha una profunda experiència de llibertat i de transformació del món que habiten.

Treball "Mi cuarto amarillo"

Talla de pedres.

Quaderns de treball.

+ informació

Tretzevents Waldorf-Steiner. Escola de secundària
waldorftretzevents.cat

Associació de Centres Educatius Waldorf

Membre de l'Associació de Centres Educatius Waldorf, que va néixer amb la vocació d'unir totes les iniciatives pedagògiques Waldorf d'Espanya en una organització on se sumessin les forces, on es conreés un suport mutu i la col·laboració entre els diferents centres escolars d'Espanya, així com amb les noves iniciatives que anessin sorgint.
colegioswaldorf.org

#procés participatiu
#la imatge com a mediador

Escola Dovella

Actualització del Projecte Educatiu de Centre

La imatge com a element vertebrador d'un
procés participatiu per a la renovació del
Projecte Educatiu de Centre

Curs 2014-15 – curs 2016-17
Comunitat educativa

L'Escola Dovella (Barcelona) es planteja actualitzar i donar nova forma al seu Projecte Educatiu de Centre (PEC) mitjançant un procés participatiu on el valor narratiu de les imatges i altres produccions visuals actua com a element mediador.

Aquesta millora del projecte educatiu del centre es fa partint de la reflexió sobre la pròpia pràctica, la incorporació crítica de les noves aportacions psicopedagògiques, la participació de la comunitat educativa, el diàleg amb l'entorn de barri i amb altres institucions culturals, i l'adaptació a unes noves realitats socioculturals, econòmiques, polítiques i tecnològiques.

El procés participatiu endegat inclou famílies, nenes i nens, mestres i, indirectament, agents externs, que es tenen com a referents importants. Es destaca la participació d'una persona experta amb la qual conflueixen els objectius, i que s'implica en el seguiment i execució del projecte, la dissenyadora Anna Majó. Tot plegat està articulat des de la Comissió Pedagògica del Claustre, en cooperació amb aquesta persona experta.

En el marc d'aquest procés, el treball de la imatge o les produccions visuals i plàstiques s'aparten de la idea "productivista" dels treballs plàstics que sovint es dona a l'ensenyament primari (fer i que sigui bonic, encara que tot sigui igual). L'Escola Dovella intenta posar en relleu el valor narratiu de les imatges i altres produccions visuals, així com els processos que han portat a uns determinats resultats.

Resultat d'aquest procés és un projecte eclèctic, però clar en les intencions i compromisos. Un projecte que té uns eixos (acolliment d'identitats, plantejament de preguntes potents més enllà de la descripció, construcció compartida del coneixement, cultura avaluadora, tractament integrat i integrador de les àrees del saber com a eines que faciliten el coneixement...) que, amb altres centres i col·lectius amb els quals comparteix camí, s'anomena *Perspectiva Educativa dels Projectes de Treball (PEPT)*. Aquests eixos tenen una incidència pràctica i directa a la vida de l'aula.

Façana de l'escola amb la obra de Ramon Galup, "Roc Blackblock", un pare de la comunitat educativa.

Com es desenvolupa el projecte

El projecte comença a dibuixar-se a mitjans del curs 2014-15, es concreta el juny de 2015 i es desenvolupa durant dos cursos: 2015-16 i 2016-17. Hi ha períodes on els diferents sectors estan força actius, tant en els moments de producció com en els de diàleg i reflexió. En d'altres moments, el treball es centra en la reflexió i anàlisi per part de la Comissió Pedagògica i la persona assessora.

En una primera fase, "Què pensem de l'escola", a través de produccions visuals diverses diferents sectors de la comunitat educativa plasmen aspectes importants que destaquen de l'escola.

Al llarg de la segona fase, "Elaboració i cocció", es produeixen diàlegs enriquidors a partir de les imatges aportades que expliquen i ens expliquen aquests eixos bàsics de l'escola.

Durant la tercera i última fase, "Plasmació i construcció visual del PEC", a partir de les primeres imatges i dels continguts dels diàlegs es construeixen noves cartografies del PEC, que reflecteixen els seus eixos.

Elaboració dels mapes amb grups de 4 i 5 sobre el Projecte Educatiu de Centre.

Llocs d'arribada

Pel que fa a la manera de presentar els resultats, s'han elaborat diferents formats, des de plafons amb imatges de les diferents fases, fins a frases potents emprades com a títol i de diferents autories o quadres i esquemes més explicatius.

El resultat explícit serà un PEC actualitzat, però cal destacar un resultat menys explícit però, evident, lligat al propi projecte d'escola, com és l'apoderament de les persones, el sentit d'autoria que prenen.

Entenem que tot plegat forma part d'una xarxa construïda al llarg de força temps i amb processos lents que aporten solidesa i sostenibilitat al projecte.

Elaboració dels mapes amb grups de 4 i 5 sobre el Projecte Educatiu de Centre.

Mapes de treball fet per diversos grups, professorat i la comunitat educativa sobre el procés de canvi a l'escola.

Altres coses per explicar

Aquest és un procés impossible de realitzar sense, un cop superats els peròs, considerar els elements següents: un equip docent compromès que, malgrat les urgències i requeriments de la tasca diària, inclou en les activitats d'aula i trobades d'equip temps i actuacions per tirar endavant el projecte; una cultura participativa construïda al llarg del temps; una estructura sòlida que ajudi a cristal·litzar desitjos (en aquest cas, la Comissió Pedagògica); i la participació d'una persona experta i implicada, que assessora, col·labora i ajuda a construir el projecte.

+ informació

Escola Dovella
xtec.cat/ceipdovella/index.html

Xarxa Escola Nova 21

L'Escola Dovella és membre de la Xarxa Escola Nova 21, xarxa digital de docents de les escoles i instituts que formen part del programa Escola Nova 21.
xarxaescolanova21.cat

El Programa Escola Nova 21 impulsa un procés de treball conjunt entre escoles, comunitat educativa, administracions públiques, entitats, universitats i institucions internacionals. Un procés que ajudi a dibuixar les claus que permetin moure'ns cap a l'objectiu conjunt d'un sistema educatiu avançat.
www.escolanova21.cat

#ambients
#descoberta
#interès
#imaginació
#interdisciplinari
#decoració
#producte
#projectes
#transversal
#internivells

Institut-Escola Les Vinyes Els petits artistes i Intervenim Castellbisbal

Articulació transversal de les arts per etapes educatives. Ambients (infantil i primària), àmbits i projectes transversals (secundària)

Tot el curs / Equip docent i alumnes d'educació infantil i primària, i secundària

L'Institut-Escola Les Vinyes (Castellbisbal) es posa en marxa durant el curs 2010-11, amb P3, ampliant-se el curs següent, 2011-12, amb 1r d'ESO. Actualment, queden per implementar els cursos de 5è i 6è de primària i, per tant, encara es treballa en la consolidació de la interrelació entre nivells educatius amb tot el seu potencial.

El treball a l'escola s'organitza per projectes, on es parteix dels interessos dels alumnes amb un treball en comú i sempre hi ha un o més productes finals. També es treballa amb "Ambients", on els infants aprenen investigant en un espai físic que recrea situacions de la vida quotidiana, i amb grups intercicles, els "Reptes", que parteixen d'una pregunta que els infants resolen, expressant la resposta i les conclusions a través de diferents llenguatges: escrits, visuals o artístics. Els "Tallers", moments d'interacció entre infants, materials i l'adult, es basen en les 8 intel·ligències múltiples de Gardner mentre que, als "Racons", l'aprenentatge es fa seguint el propi ritme: són espais d'activitats autònomes en grups cooperatius que es duen a terme dins el grup-classe.

En relació amb aquests espais d'aprenentatge, l'art es concep com una forma més de llenguatge que serveix per expressar des d'idees fins a emocions i sentiments. És una eina més d'aprenentatge. El principi bàsic és que l'infant sigui el protagonista de la seva creació, des de la idea, la cerca de materials, el procés d'elaboració i el resultat final. En aquests espais l'adult és un guia que posa bastides entre el què l'infant pot fer i el què vol arribar a fer.

La estructura de funcionament a secundària es basa en tres ritmes diferents. D'una banda, trobem les classes de treball disciplinar on cada professor de matèria decideix com es realitza el treball. Aquí es poden trobar formes de fer més aviat clàssiques i d'altres de molt innovadores. D'altra banda, tenim els projectes centrats en àmbits concrets (entre ells el social, artístic, expressiu), als quals es dedica una franja de dues hores diàries, prenent com a punt de partida el plantejament problema-producte-pregunta, abordat des dels àmbits curriculars i en equips cooperatius. Finalment, queden els projectes transversals on totes les hores docents de dues setmanes per trimestre es dediquen a crear un gran producte únic, que s'elabora per tota la promoció en equips cooperatius, i és el marc on es desenvolupa "Intervenim Castellbisbal".

Com es desenvolupen els projectes a infantil i primària

L'estructura de treball de l'ambient d'artistes segueix l'estructura de qualsevol altre ambient. Els ambients són uns espais que ja van néixer amb el centre i, per tant, l'art també. És una eina metodològica que implica més docents i això fa que l'organització sigui complexa però, a la vegada, molt enriquidora. El funcionament de l'ambient sempre ha estat per part de diferents docents per tal que els infants vagin veient diferents formes de veure i copsar l'art.

Els infants trien de forma autònoma i lliure quin és l'ambient que volen realitzar a través dels seus interessos. Un cop arriben a l'ambient organitzen una rotllana per parlar del què hi ha a la sala, què van fer la última vegada, quines produccions d'altres companys veuen, com creuen que s'han fet... A través d'aquesta conversa cada infant de forma individual, en parelles o en grup pensa la seva idea i la porta a terme fins a la finalització de les sessions. Comptem amb la col·laboració de les famílies que volen compartir aquests moments d'art amb els infants, ja sigui perquè en són expertes o bé perquè volen participar de l'experiència. Els productes finals tenen una finalitat clara per a l'infant, com ara un element decoratiu per a casa seva per al centre. Veure quin és l'objectiu d'aquella producció els motiva i els fa donar sentit al què estan fent.

Els infants trien de forma autònoma i lliure quin és l'ambient que volen realitzar a través dels seus interessos. Un cop arriben a l'ambient organitzen una rotllana per parlar del què hi ha a la sala, què van fer la última vegada, quines produccions d'altres companys veuen, com creuen que s'han fet... A través d'aquesta conversa cada infant de forma individual, en parelles o en grup pensa la seva idea i la porta a terme fins a la finalització de les sessions. Comptem amb la col·laboració de les famílies que volen compartir aquests moments d'art amb els infants, ja sigui perquè en són expertes o bé perquè volen participar de l'experiència. Els productes finals tenen una finalitat clara per a l'infant, com ara un element decoratiu per a casa seva per al centre. Veure quin és l'objectiu d'aquella producció els motiva i els fa donar sentit al què estan fent.

Imatges i resultats del projecte Transversals i del treball amb Infantil.

Imatges del procés de treball del projecte transversal de Secundària d'INTERVENIM, la segona edició. Propostes d'intervenció a l'espai públic desenvolupades per 14 grups d'estudiants.

Projecte transversal a Secundària. "Intervenim Castellbisbal"

"Intervenim Castellbisbal 2017" és un dels projectes transversals d'educació secundària. Nois i noies de 2n d'ESO, amb el guiatge de l'artista Albert Gusi, intervenen l'espai públic de Castellbisbal. Un projecte artístic i creatiu que es construeix des de zero en un procés obert de cocreació amb l'alumnat i el professorat.

A Les Vinyes, es fan tres grans projectes per cada nivell d'ESO a l'any, un cada trimestre. En aquest cas, transversal vol dir que inclou totes les matèries i que, per tant, el professorat també s'organitza transversalment. De fet, a l'ESO el professorat està organitzat sempre en equips docents. La durada de cada projecte és de 2 setmanes.

Primer s'escull el producte/tema que pot donar lloc a un projecte d'aprenentatge i servei (donació de sang, documental, ruta natural, etc.) o altres temàtiques transversals que siguin plenament competencials. A continuació, s'elabora una programació dels mateixos, donant els eixos de treball, però amb un ampli marge d'autonomia i d'aprendre a aprendre per part del propi alumnat.

En el projecte "Intervenim Castellbisbal" ens hem dividit en 14 grups base (GB), de 4 ó 5 membres cada grup i, dins de cada grup, ens hem dividit per rols d'experts. Documentalistes, encarregats de gestionar la web del projecte i les xarxes socials; Comissaris, encarregats de decidir i preparar els aspectes comuns de l'exposició; Creadors, encarregats de cercar obres d'artistes i analitzar el significat, i Productors, encarregats de gestionar el material necessari per realitzar les intervencions, analitzar obres per veure quins materials calen i aconseguir-los.

Els alumnes són els cronistes del que fan, mitjançant el producte final (documental, exposició, vídeo, obra teatral, espectacle...) o mitjançant la realització de making off (vídeos, plafons, webs, xarxes socials, presentacions a les famílies...). En el cas del projecte "Intervenim Castellbisbal", a banda de les intervencions al carrer, també es realitza una exposició on s'explica el procés de treball que es pot visitar públicament.

+ informació

Institut Escola Les Vinyes
ielesvinyes.net

Projecte Intervenim Castellbisbal
sites.google.com/ielesvinyes.net/2nesolesvinyes-intervenim

Xarxa d'Instituts Innovadors associats a l'ICE de la UAB

L'Institut-Escola Les Vinyes és membre de Xarxa d'Instituts Innovadors ICE-UAB, formada per Instituts (alguns de recent creació) associats a l'ICE de la UAB, per experimentar projectes globals d'atenció a tot l'alumnat, amb implicació institucional, amb aspectes innovadors a nivell organitzatiu i curricular i amb la utilització de les TIC+C i, en concret, de les plataformes cooperatives i d'aprenentatge (en aquest moment el Moodle) amb la coordinació de l'ICE de la UAB.
blogs.uab.cat/icexarxaies

4 mirades sobre l'espai i les arts en l'aprenentatge

“Cal repensar contínuament els espais i els temps. Els espais han de ser dinàmics i flexibles, han d'oferir possibilitats de transformació o intervenció tant per part de l'equip docent com dels mateixos infants, han de donar oportunitats de joc i provocar descobertes i, en definitiva, han de ser veritables generadors d'aprenentatges significatius. Així mateix, han de facilitar la comunicació i les relacions i han d'afavorir la llibertat de moviment, l'exploració i l'autonomia dels infants.”

(Currículum i Orientacions. Educació Infantil Segon Cicle, p.57)

Us proposem participar en aquesta instal·lació orgànica “en construcció” explorant quatre mirades sobre l'espai i les arts en l'aprenentatge, que es nodrirà tant de l'experiència dels visitants de l'exposició com de la dels participants als quatre tallers programats al llarg de la Mostra.

Un plànol imaginari en línia discontinua sobre el terra del vestíbul de la mostra. Dibuixem geogràficament les 4 metàfores al voltant de les quals hem dissenyat els 4 tallers:

REFUGI: Al fons a l'esquerra, una espiral practicable fins al centre.

TRÀNSIT: Dues línies curves en paral·lel creen un espai transitable en diàleg amb la columna, que ens apropa al refugi.

NO-LLOC: Un oval irregular amb petites línies multidireccionals uneix el carrer amb l'interior del vestíbul.

TROBADA: Formes rectangulars creen un espai circular irregular.

Cada taller ens conduirà a despertar el nostre imaginari a través de l'art i els processos artístics, entrant en contacte amb els elements del llenguatge visual i plàstic, per intervenir l'espai al llarg dels tallers. A partir d'un abordatge metafòric en cadascun d'ells (el Refugi, el Trànsit, el No-lloc i la Trobada), proposem sentir l'espai, pensant i actuant conjuntament, per compartir visions diverses amb una mateixa intenció.

L'objectiu final és generar una experiència personal extrapolable al context educatiu en què cadascú es mou.

Compartim un record lligat a un espai, a un lloc. Com ens relacionem amb l'espai? Recordes els racons de la teva escola?

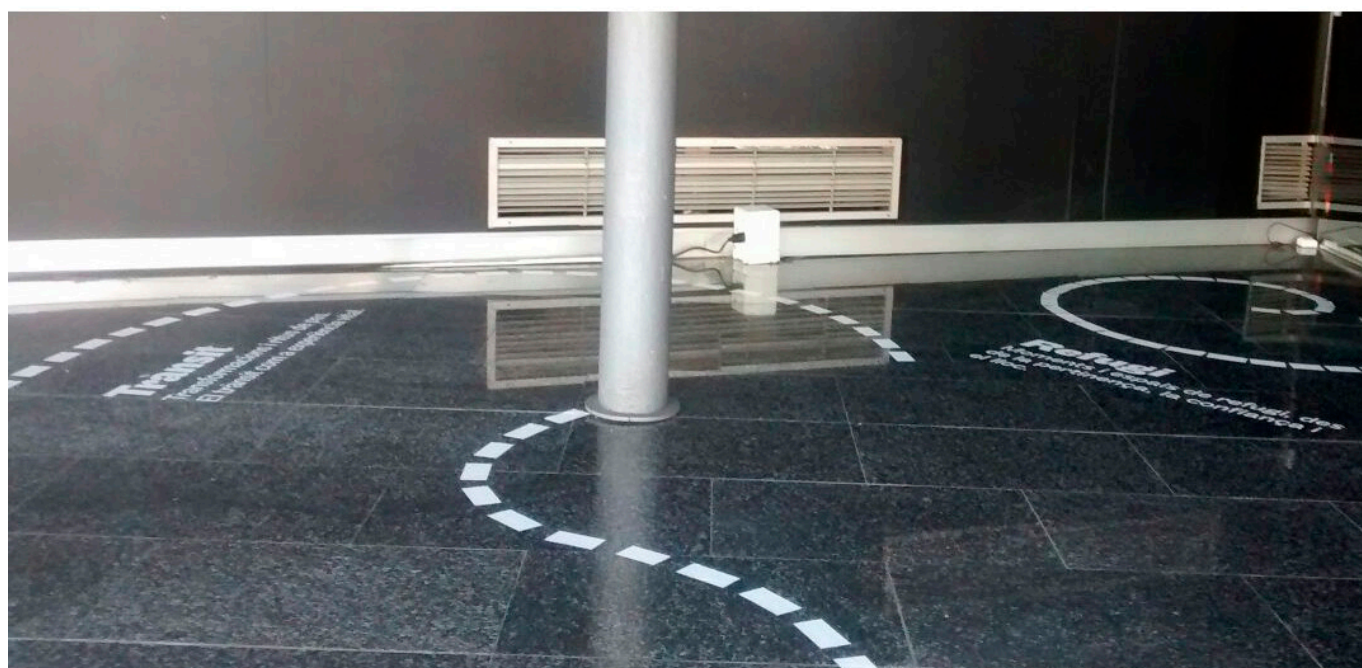
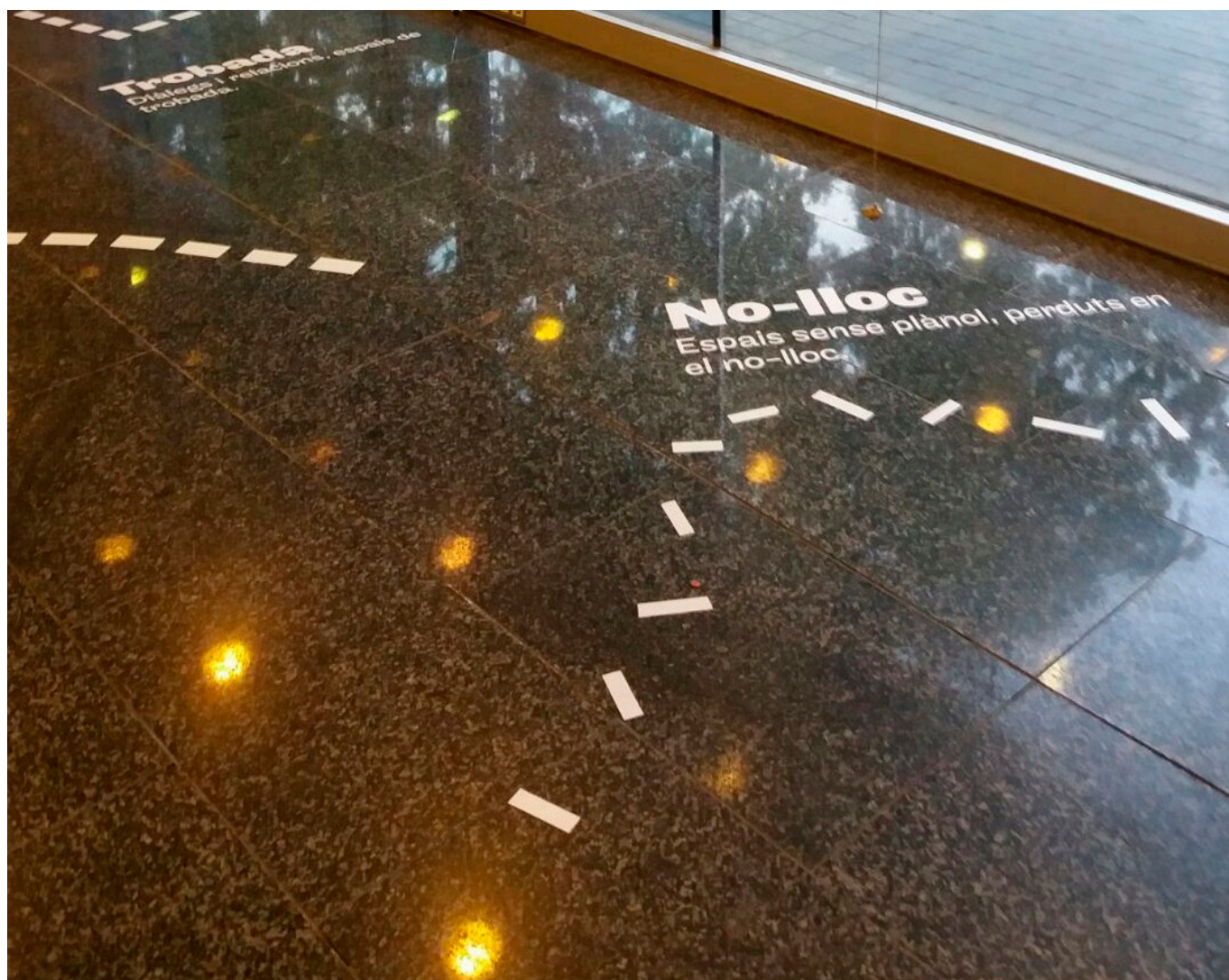
Si vols compartir amb nosaltres un record de la teva escola, institut, ... escriu-lo o dibuixa'l en un paper i col·loca'l al lloc de la instal·lació que creguis que connecta més amb aquell record.

També pots compartir-ho a través de les xarxes, enviant imatges dels espais de la teva escola o institut..., que identifiquis amb aquests a través del correu **4miradesespaiescola@gmail.com** o amb l'etiqueta **#4miradesespaiescola**.

4 Tallers

Els quatre tallers organitzats s'adrecen a totes les persones interessades en l'àmbit de l'educació i, principalment, a mestres, professors de secundària i estudiants de la Facultat d'Educació.

Visions dels quatre espais de l'instal·lació.
Autoria: Equip 4 mirades

Construint micro-refugis.
Autoria: Equip 4 mirades

11 de maig
17.30–20.30h / Espai Residència
Taller 01_Refugi
**Moments i espais de refugi, des de la pertinença,
la confiança i el lloc**

El meu refugi.
Autoria: Equip 4 mirades

Sovint, quan som infants i sempre, necessitem retirar-nos a un espai que sentim prou segur per refugiar-nos i descansar del repte continu de conviure, donarnos un temps per viure amb nosaltres mateixos, i des d'allà, tornar a formar part.

17 de maig
17.30–20.30h / Sala d'actes

Taller 02_Trànsit
Transformacions i ritus de pas. El trànsit com a experiència vital

El trànsit és un viatge que ens porta d'un lloc físic a un altre, com un mapa expandit i concèntric dels nostres llocs interiors: la infància, l'adolescència, la joventut, la maduresa.

Autoria: Equip 4 mirades
Capturant l'experiència vital del transitar.

Experimentant amb el dibuix per transferència.
Autoria: Equip 4 mirades

25 de maig
17.30-20.30h / Sala d'actes

Taller 03_No-lloc **Espais sense plànol, perduts en el no-lloc**

Per convertir un espai físic en un lloc significatiu, necessitem habitar-lo des de la nostra presència física, emocional, relacional. Si no és així, l'espai esdevé un "nolloc". Ens perdem per trobar-nos.

Dibuixant amb llums i ombres.
Autoria: Equip 4 mirades

Taula de treball.
Autoria: Equip 4 mirades

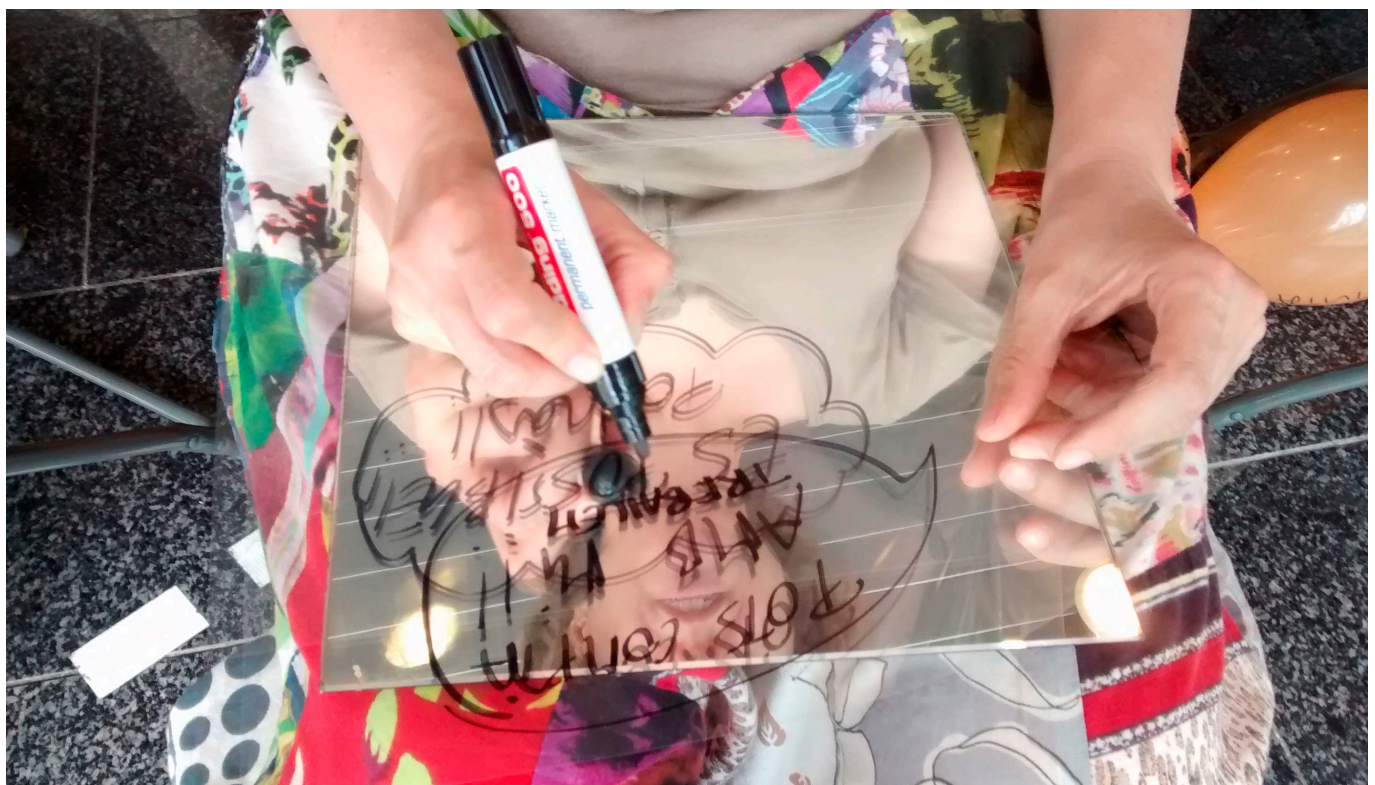

Peu: Sintetitzant influències amb Visual Thinking.
Autoria: Equip 4 mirades

30 de maig
17.30–20.30h / Espai Residència
Taller 04_Trobada
Diàlegs i relacions, espais de trobada

In put – out put.
Autoria: Equip 4 mirades

Vivim temporalment amb l'altre i els altres, en un espai d'aire i terra compartit, que es carrega de memòries del viscut en companyia. Ens trobem per créixer.

Activitats

13 de maig

Arts Santa Mònica / Sala d'actes / 10h-13.30h

Jornada de presentacions, intercanvi, debat i reflexions

Presentacions a càrrec de les Escoles

Hi participen els projectes, escoles i instituts presents a la mostra.

Moderadora: Glòria Martí, membre de la comissió d'ensenyament de COLBACAT.

“Creant espais per a una educació performativa de les arts” amb els professors de l'IES Moisès Broggi

Coordinadora: Montse Rifà, professora de la Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Taula de debat amb representants de les xarxes educatives

Moderadora: Conxa Martínez, vice-degana de COLBACAT. Hi participen les xarxes educatives vinculades als projectes presents a la mostra.

23 de maig

Arts Santa Mònica / Sala d'actes / 18.30h

Conferència

“Què hi fa l'art dins el cervell?”

David Bueno i Torrens.

Doctor en Biologia. Investigador. Facultat de Biologia. Universitat de Barcelona.

Presenta la Sra. Guiomar Amell, membre de la comissió d'ensenyament de COLBACAT.

31 de maig

Associació de Mestres Rosa Sensat* / Sala d'actes / 18.30-20.30h

Taula de debat

“L'educació de les arts més enllà de l'escola. Compartint propostes, desafiaments i sabers”.

Moderador:

Fernando Hernández. Coordinador del postgrau Arts i Educació. Universitat de Barcelona.

Participen:

Pablo Martínez. Coordinador de programes del MACBA.

Judit Vidiella. EU ERAM. Universitat de Girona.

Paola Villanueva. Dissenyadora i especialista en projectes artístic

*Av. Drassanes, 3. Barcelona

Una producció de:

SANTAMÒNICA

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

INTERFÍCIES
PROGRAMA TRANSVERSAL DE CULTURA EDUCACIÓ CIUTADANIA

Organitza i coordina:

Col·legi de Doctors i Llicenciats en Belles Arts i Professors de Dibuix de Catalunya (COLBACAT) Interfícies, Programa transversal de cultura educació ciutadania del Centre d'Art Santa Mònica, Departament de Dibuix. Facultat de Belles Arts. Universitat de Barcelona; Departament de Didàctica de l'Expressió Musical, Plàstica i Corporal. Facultat de Ciències de l'Educació. Universitat Autònoma de Barcelona i Departament de Didàctica de l'Educació Visual i Plàstica de la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona.

Els centres educatius participants:

Escola cooperativa El Puig (Esparraguera), Escola Miquel Bleach (Barcelona) i Museu Nacional d'Art de Catalunya, Escoles Tàndem, Institut Moisès Broggi (Barcelona) i Centre d'Art Contemporani Fabra i Coats, Escola TretzeVents Waldorf-Steiner (Sant Cugat del Vallès), Escola Dovella (Barcelona) i Institut-Escola Les Vinyes (Castellbisbal).

Col·laboren:

Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i Associació de Mestres Rosa Sensat.

Els equipaments culturals:

MUSEU
NACIONAL
D'ART DE
CATALUNYA

escoles
tàndem

FABRA I COATS
CENTRE D'ART
CONTEMPORANI
BARCELONA